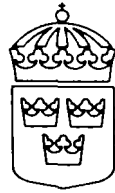

Jordbruksutskottets betänkande

1988/89:JoU22

Vissa dammsäkerhets- och vattenkraftsfrågor,
m.m.

1988/89
JoU22

Sammanfattning

Utskottet behandlar i detta betänkande proposition 1988/89:116 i de delar som gäller vissa dammsäkerhets- och vattenkraftsfrågor, m.m. Utskottet föreslår att riksdagen lämnar utan erinran vad i propositionen anförts om dammsäkerhet, översvämningar, beredskapsplanering, forskning och små vattenkraftverk. Vidare tillstyrks i propositionen framlagda förslag om ändring i vattenlagen (1983:291) m.fl. lagar, vilka bl.a. syftar till att öka säkerheten vid vattenanläggningar.

Vidare behandlas fristående motioner och följdmotioner med synpunkter på dels propositionens förslag, dels vissa vattenrättsliga frågor i övrigt. Utskottet avstyrker dessa motioner.

Till betänkandet fogas 12 reservationer och 2 särskilda yttranden.

Propositionen

Regeringen (miljö- och energidepartementet) har i proposition 1988/89:116

dels berett riksdagen tillfälle att ta del av vad i propositionen anförts om dammsäkerhet, översvämningar, beredskapsplanering, forskning, små vattenkraftverk och planen för vattenkraftsutbyggnad,

dels föreslagit att riksdagen antar i propositionen framlagda förslag till

1. lag om ändring i vattenlagen (1983:291),
2. lag om ändring i lagen (1983:292) om införande av vattenlagen (1983:291),
3. lag om ändring i plan- och bygglagen (1987:10).

Lagrådet har avgett yttrande över lagförslagen.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen behandlas olika åtgärder för att öka säkerheten vid landets dammar samt förebygga översvämningar och minska skadorna av sådana. I detta syfte föreslås vissa ändringar i bl.a. vattenlagen (1983:291). Dessutom föreslås en ändring i vattenlagen avseende instansordningen i ärenden angående skyddsområde och skyddsföreskrifter för yt- och grundvattentäkter. Vidare redovisas vissa överväganden rörande utbyggnad av små vatten-

Beredningen av ärendet

Den del av propositionen som avser plan för vattenkraftsutbyggnad jämte vissa motioner i närliggande frågor har av jordbruksutskottet överlämnats till bostadsutskottet för beredning (se 1988/89:BoU12). Dessa motioner är de med anledning av propositionen väckta motionerna Jo29 yrkandena 6, 8, 10 och 11, Jo30 yrkande 3, Jo31, Jo32 yrkande 1 och den under allmänna motionstiden väckta motionen Jo860 yrkande 18.

Propositionens lagförslag

Lagförslagen har intagits som bilaga till detta betänkande.

Motioner

Motioner väckta under allmänna motionstiden 1989

1988/89:Jo435 av Roy Ottosson m.fl. (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ge fiskeintressena starkare ställning i bl.a. vattenmål.

1988/89:Jo508 av Lars Ernestam och Anne Wibble (båda fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om översyn av gällande lagstiftning i syfte att förhindra saltvatteninträngning i grundvattnet i skärgårdskommunerna.

1988/89:Jo860 av Claes Roxbergh m.fl. (mp) vari yrkas

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att 4 § 3 kap. i vattenlagen ändras så att ett vattenföretag inte får tillåtas om de samlade olägenheterna är större än nyttan. Även sådana olägenheter som inte är av ekonomisk natur skall vägas in,

1988/89:Jo901 av Bo Finnkvist och Leo Persson (båda s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ersättning för skador i samband med översvämningar efter reglerade vattendrag.

1988/89:Jo902 av Siw Persson m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar om en sådan lagändring att vattenkraftprojekt i undantagna älvar och älvsträckor alltid skall prövas av regeringen,

2. att riksdagen beslutar om en ändring av vattenlagen så att även mindre vattenkraftsprojekt omfattas av samma utredningsmöjligheter som större vattenföretag enligt VL 11 kap. 10 §,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om miljökonsekvensanalyser och utredningar i samband med vattenmål,

4. att riksdagen hos regeringen begär förslag om ändring av vattenlagens tillåtlighetsregler i enlighet med vad som anförts i motionen,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att regeringen bör förbehålla sig prövningen av vissa minimikraftverk som vägledning för vattendomstolarnas bedömning av allmänna intressen,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om dispensregeln i vattenlagen.

Motiveringen återfinns i motion 1988/89:Bo509.

1988/89:Jo903 av Siw Persson (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om hur vattenmål bör handläggas med hänsyn till naturvårdssynpunkter.

1988/89:Jo904 av Birgitta Johansson m.fl. (s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om länsstyrelsens tillsynsansvar enligt vattenlagen,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om en särskild tillsynsavgift för tillsynsärenden enligt vattenlagen.

1988/89:Jo905 av Elving Andersson m.fl. (c,fp,vpk) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ändring av vattenlagens ersättningsregler.

1988/89:Jo906 av Jan Strömdahl m.fl. (vpk) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådana ändringar i vattenlagen att grundvattentäkt blir tillståndspliktig i enlighet med vad som anförts i motionen.

Motiveringen återfinns i motion 1988/89:T253.

Motioner väckta med anledning av propositionen

1988/89:Jo29 av Åsa Domeij och Hans Lindforss (båda mp) vari yrkas

1. att riksdagen ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om sambandet mellan skogsbruksmetoder och översvämningar,

2. att riksdagen ger regeringen till känna att kalavverkning och skogsdikning begränsas i enlighet med vad som anförts i motionen,

3. att riksdagen ger regeringen till känna att SMHI:s förslag till hydrologisk prognos- och varningstjänst förverkligas i enlighet med vad som anförts i motionen,

4. att riksdagen ger regeringen till känna att en professur inrättas i skogshydrologi med anknytning till SLU:s skogsforskning,

5. att riksdagen ger regeringen till känna att Statens energiverks bedömning av den utbyggnad av vattenkraften som är möjlig när hänsyn tagits till motstående intressen med all sannolikhet är för högt tilltagen,

7. att riksdagen ger regeringen till känna att Statens energiverk inte ska arbeta för vattenkraftutbyggnad i interimistiska naturreservat eller där länsstyrelserna förbereder permanenta naturreservat,

9. att riksdagen ger regeringen till känna att det uttryckligen skrivs in i

vattenlagen att värden som inte kan mätas i pengar ska tas in i den avvägning mellan kostnad och nytta som skall göras enligt vattenlagen,

1988/89:JoU22

1988/89:Jo30 av Siw Persson m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en starkare ställning för miljöintressena vid minikraftutbyggnad,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en bättre redovisning av motstående intressen vid minikraftutbyggnad än den som återfinns i propositionen,

1988/89:Jo32 av Agne Hansson m.fl. (c) vari yrkas

2. att riksdagen beslutar att skattefrihet för el producerad i små vattenkraftverk med en effekt understigande 1 500 kW medges i enlighet med vad som anförts i motionen.

1988/89:Jo33 av Karl Erik Olsson m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar anslå 10 milj. kr. för budgetåret 1989/90 till åtgärder för att förebygga översvämningar,

2. att riksdagen hos regeringen begär ett program för prioriterade insatser i enlighet med motionen,

3. att riksdagen beslutar att ge regeringen till känna vad som anförts om miljökonsekvensbeskrivningar och forskning kring effekterna av olika skogsbruksmetoder,

4. att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad som anförts om behovet av översyn av vattenlagen och miljökompetensen vid vattendomstolen.

Utskottet

Säkerheten vid landets dammar

Propositionen

Regeringens överväganden innebär sammanfattningsvis att länsstyrelserna även fortsättningsvis bör ansvara för tillsynen enligt vattenlagen (VL). Dammsäkerhetsnämnden bör mer aktivt stödja länsstyrelserna i deras uppgift som tillsynsmyndighet. Nämnden förutsätts bli förstärkt med kompetens rörande räddningstjänst och hydrologi.

Det är enligt propositionen angeläget att återstående länsvisa damminventeringar genomförs och avrapporteras. Det förutsätts att dammsäkerhetsnämnden granskar dessa inventeringar i enlighet med vad nämnden har åtagit sig i sitt remissyttrande. SMHI bör ges i uppdrag att utreda hur ett register över i första hand sådana mindre dammar i Sverige som inte omfattas av kraftföretagens egna dammregister kan byggas upp och vidmakthållas.

Under avsnittet Små dammar och kraftverk anför föredragande statsrådet att det är för tidigt att nu bedöma om det behövs kompletterande insatser från samhällets sida för att förebygga säkerhetsproblem vid små dam-

mar. Först sedan länsstyrelsernas damminventeringar har avslutats och utvärderats är en sådan bedömning möjlig.

Utskottet har ingen erinran mot regeringens överväganden under rubriken Säkerheten vid landets dammar.

Översvämningar

Propositionen

Föredraganden anför inledningsvis att återkommande översvämningar i många fall är en grundläggande förutsättning för ett rikt biologiskt liv längs våra älvar och vattendrag. Det är först i samband med att översvämningar leder till negativa konsekvenser för människors hälsa och säkerhet samt påverkar stora ekonomiska värden som det finns anledning att från samhällets sida överväga förebyggande åtgärder mot översvämningar. Målet för dammsäkerhetsarbetet bör vara att vidta förebyggande åtgärder så att en balans uppnås mellan å ena sidan befolkningens berättigade krav på en säker miljö och å andra sidan samhällets intresse av att bevara en naturlig miljö, där översvämningar kan vara en förutsättning för bl.a. utvecklandet av ett rikt biologiskt liv eller där t.ex. stora miljövärden kan hotas om i naturen ingripande, förebyggande åtgärder vidtas.

På senare år har frågan aktualiserats om i vad mån en mer intensiv markanvändning (kalavverkning, markavvattning m.m.) i kombination med vissa extrema nederbördssituationer kan leda till mer omfattande och i tiden mera koncentrerade flöden. Trots vissa kompletterande utredningsinsatser har emellertid dammsäkerhetsutredningen inte kunnat påvisa ett sådant samband. Föredraganden delar länsstyrelsens i Gävleborgs län oro över att en förändrad markanvändning på sikt kan föra med sig negativa konsekvenser från översvämningssynpunkt. Frågan om forskning i detta ämne behandlas i ett särskilt avsnitt. Enligt detta bör SMHI i samverkan med berörda myndigheter, kraftföretag m.fl. ges i uppdrag att utreda behovet av forskningsinsatser rörande översvämningar.

Länsstyrelserna bör enligt propositionen få i uppdrag att som underlag för kommunernas fysiska planering ställa samman uppgifter om översvämningsskänsliga områden och planeringsläget i länen. SMHI ansvarar för att det finns en central överblick rörande översvämningsskänsliga områden i landet.

Genom att 25 milj. kr. om året avsätts inom ramen för det extra skatteutjämningsbidraget har de särskilt utsatta kommunerna möjlighet att få statligt stöd till förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor, främst översvämningar.

Under rubriken Beredskapsplanering, prognoser, varningssystem m.m. anfördes att det är viktigt att ansvariga organ samverkar i planeringen för att minska konsekvenserna av inträffade dammbrott. De ansvariga myndigheterna — främst plan- och bostadsverket samt räddningsverket — bör överväga att meddela allmänna råd om samverkan när det gäller den fysiska planeringen, befolkningsskyddet och räddningstjänsten. Räddningsverkets inleda arbete med utgångspunkt i DSU:s förslag bör snarast fullföljas. DSU:s och SMHI:s förslag att inrätta en särskild funktion — älvcentraler

— vid större älvar bör övervägas närmare genom att SMHI ges ett uppdrag att samråda med kraftföretagen om inrättande av älvcentraler i utbyggda älvar och utreda behovet av sådana centraler i outbyggda älvar.

Motionerna

I motion Jo901 (s) upprepas ett under tidigare riksmöten framfört motionskrav att en fond bör inrättas för ersättning vid översvämningsskador i reglerade vattendrag.

I motion Jo29 (mp) anförs att skogsbruksmetoder som kalavverkning och dikning kan leda till större problem med översvämningar. Dessa metoder är dessutom negativa från naturvårdssynpunkt och leder till ökade förluster av växtnäring. Enligt motionen bör hyggesstorleken begränsas till 1–5 ha med siktet inställt på den nedre gränsen och skogsdikning stoppas temporärt tills vi har mera kunskap om metodens miljöeffekter. Länsstyrelsen bör ges möjlighet att vid särskilda skäl och efter en restriktiv prövning ge dispens för skogsdikning (yrkandena 1 och 2). SMHI:s förslag om älvcentraler m.m. bör ej utredas ytterligare utan genomföras nu (yrkande 3). För att säkra kompetensen inom landet och utveckla forskningen i skogshydrologi bör en professur i detta ämne inrättas (yrkande 4).

I motion Jo33 (c) anförs att det vore olyckligt om brist på pengar skulle stoppa nödvändiga åtgärder för att förebygga översvämningar m.m. Motionärerna föreslår att 10 milj. kr. anvisas för budgetåret 1989/90 till förebyggande åtgärder (yrkande 1). Regeringen bör därutöver utarbeta ett program för prioriterade insatser för kommande sju år (yrkande 2). För att öka kunskaperna om samband mellan översvämningar och skogsbruksmetoder bör miljökonsekvensbeskrivningar införas för vissa skogsbruksmetoder och forskningen ökas om effekterna av dessa metoder (yrkande 3).

Utskottet

De åtgärder som föreslås i propositionen i syfte att öka säkerheten vid landets dammar och förebygga översvämningar ligger väl i linje med synpunkterna i motion Jo901. Utskottet ställer sig dock tveksamt inför motionärernas prioritering av åtgärder med avseende på *reglerade* vattendrag i förhållande till oreglerade vattendrag. I oreglerade vattendrag finns nämligen inget företag som eventuella ersättningsanspråk kan riktas mot, varför behovet av ett icke företagsanknutet ersättningssystem kan förefalla större. Dessutom finns i reglerade vattendrag betydligt större möjligheter att förebygga skador genom att innehålla eller tappa vatten. Motionen avstyrks med hänvisning till det anförda.

Som anförs i propositionen kan en förändrad markanvändning på sikt medföra negativa konsekvenser från översvämningssynpunkt. I likhet med föredragande statsrådet anser utskottet det lämpligt att SMHI ges i uppdrag att närmare utreda frågan om behovet av forskning rörande översvämningar m.m. Utskottet är i detta sammanhang inte berett att föreslå någon särskild riksdagens åtgärd med anledning av yrkande 1 i motion Jo29.

Frågan om en ny professur eller andra forskningsresurser inom ämnet

skogshydrologi kan i och för sig framstå som en intressant fråga i de sammanhang där utskottet har möjlighet att närmare bedöma behovet av ytterligare kompetens på området inom ramen för en samlad bedömning av skilda och angelägna forskningsbehov. Förutsättningarna för sådana ställningstaganden är betydligt större när utskottet tar ställning till budgetfrågor eller mera övergripande forskningsfrågor. Utskottet har därför inte funnit vare sig anledning eller möjlighet att i samband med den nu aktuella propositionen gå in på en prövning av behovet av nya forskningsresurser inom ett specificerat kunskapsområde. Utskottet avstyrker således motion Jo29 yrkande 4.

I anslutning till yrkandena i motionerna Jo29 och Jo33 om vissa skogsbruksmetoder får utskottet hänvisa till de ställningstaganden som redovisas i utskottets betänkanden 1988/89:JoU16 om vissa skogspolitiska frågor m.m. och 1988/89:JoU12 punkt 16 om bidrag till skogsvård m.m. I dessa betänkanden har utskottet utförligt behandlat bl.a. frågan om skogsbrukets hänsynstagande till naturvårdens intressen. Riksdagsdebatten angående betänkandet JoU16 beräknas äga rum den 11 maj 1989. Utskottet anser inte att det finns anledning att i detta sammanhang ta upp en förnyad diskussion om dessa frågor och avstyrker därför yrkande 2 i motion Jo29 om begränsning av vissa skogsbruksmetoder.

Med samma hänvisning avstyrker utskottet yrkande 3 i motion Jo33 om miljökonsekvensbeskrivningar av olika skogsbruksmetoder m.m.

Som framgår av propositionen (s. 11) avsätts inom ramen för det extra skatteutjämningsbidraget 25 milj. kr. om året för förebyggande åtgärder mot vissa naturolyckor, bl.a. översvämningar. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motion Jo33 yrkande 1 om budgetmedel för förebyggande åtgärder på området. Vidare anser utskottet att de överväganden som redovisas i propositionen kan anses uppfylla kraven på ett åtgärdsprogram mot översvämningar och avstyrker därför yrkande 2 i motionen om ett sjuårsprogram för prioriterade insatser.

Utskottet har ingen erinran mot regeringens förslag att SMHI bör samråda med kraftföretagen om inrättande av älvcentraler i utbyggda älvar. Detta innebär att utskottet avstyrker motion Jo29 yrkande 3.

Små vattenkraftverk

Propositionen

Statligt stöd till utbyggnad av små vattenkraftverk har i olika former förekommit sedan den 1 juli 1978. Sedan den 1 januari 1984 har det utgått ett 15-procentigt investeringsstöd till sådana kraftverk, och fr.o.m. den 1 juli 1985 infördes även ett 50-procentigt stöd till förprojektering av små vattenkraftverk. Dessa båda stödformer upphörde den 1 januari 1987 i enlighet med vad som förutsattes i riksdagens beslut. Riksdagen har beslutat att det i planen för utbyggnad av vattenkraften skall ingå små vattenkraftverk, motsvarande 400 GWh/år.

Det finns enligt statens energiverk en teoretisk potential i landet för utbyggnad av små vattenkraftverk på i storleksordningen 2,5 TWh/år utanför sådana områden som är undantagna från vattenkraftsutbyggnad genom

NRL. Den omfattar såväl orörda fallsträckor som nedlagda gamla kraftverk och utbyggnader av befintliga anläggningar.

Under senare tid har ett antal projekt aktualiserats som bedöms förorsaka konflikter med motstående intressen. Det gäller bl.a. projekt i orörda biflöden till vissa exploaterade älvar i norra Sverige. Regeringen har genom särskilda beslut förbehållit sig prövningen enligt VL av två av dessa projekt.

Regeringen gav i april 1988 tio länsstyrelser i uppdrag att till regeringen översiktligt redovisa de mindre vattenkraftsprojekt som har aktualiserats. Redovisningar har inkommit från länsstyrelserna i Uppsala, Skaraborgs, Värmlands, Örebro, Västmanlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län.

De slutsatser som kan dras av materialet är enligt propositionen relativt osäkra. Huvuddelen av de projekt som länsstyrelserna uttalat sig om förefaller kunna genomföras utan allvarliga konflikter med motstående intressen. I vissa fall har länsstyrelserna dock konstaterat att allvarliga konflikter föreligger gentemot naturvårdens intressen och till viss del kulturminnesvårdsintressen. En sammanfattning av länsstyrelsernas synpunkter lämnas på s. 19—20 i propositionen.

Föredraganden framhåller för egen del att det finns ett energipolitiskt intresse av att få till stånd en viss fortsatt utbyggnad av små vattenkraftverk. Utbyggnad av mindre vattenkraftverk kan vidare i vissa fall medverka till att höja elsäkerheten i mer begränsade distributionsområden, s.k. Ö-drift. Förutom dessa intressen som bl.a. har kommit till uttryck i riksdagens plan för fortsatt vattenkraftsutbyggnad talar i varierande grad dammsäkerhetsskäl och kulturhistoriska skäl för en fortsatt försiktig iståndsättning av anläggningar för små vattenkraftverk. En sådan utbyggnad förutsätts dock ske med stor hänsyn tagen till motstående intressen.

I sammanhanget erinras om vad dåvarande chefen för bostadsdepartementet anförde i proposition 1985/86:3 med förslag till lag om hushållning med naturresurser m.m. (s. 110): "Minikraftverk kan ge avsevärda effekter på miljön beroende bl.a. på hur anläggningen utformas. Vattenöverdomstolen pekar i sitt yttrande på att minikraftverk i mindre vattendrag i förhållande till varje producerad energienhet regelmässigt dels kostar mera, dels medför mera omfattande skador än kraftverk i större vattendrag".

Enligt 2 kap. 1 § NRL skall mark- och vattenområden användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov. Företråde skall enligt detta lagrum ges sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning. Enligt 1 kap. 2 § skall denna bestämmelse tillämpas vid prövningen enligt bl.a. VL.

Länsstyrelsernas redovisningar och det underlag som erhållits från statens energiverk ger inte belägg för att utbyggnad av mindre vattenkraftverk generellt sett kan förväntas ge upphov till mer påtagliga konflikter gentemot motstående intressen.

Föredraganden anser att gällande vattenlagstiftning och naturresurslagstiftning redan nu ger tillräckliga möjligheter att förhindra utbyggnader som påtagligt skadar motstående intressen. Det bör samtidigt finnas förutsättningar för en viss fortsatt utbyggnad av minikraften med hänsyn tagen

till motstående intressen. Det torde i första hand gälla kompletterande utbyggnader i anslutning till redan befintliga regleringar.

I propositionen anförs vidare att Sveriges energiföreningars riksorganisation (SERO) tagit kontakt med Älvräddarnas samorganisation och Svenska naturskyddsföreningen för att närmare klarlägga förutsättningarna för fortsatt utbyggnad av mindre kraftverk.

Slutligen redovisas vissa bedömningar av statens energiverk angående den möjliga utbyggnadsnivån till mitten av 1990-talet av små vattenkraftverk. För egen del vill föredraganden inte ta ställning till vilken utbyggnadsnivå som kan vara realistisk till mitten av 1990-talet. Han anser det emellertid sannolikt att det bör finnas möjligheter att uppnå minst den utbyggnadsnivå som energiverket angivit. Det bör ankomma på energiverket att följa den fortsatta utbyggnaden och som underlag för den redovisning som avses ske till riksdagen år 1990 redovisa ytterligare underlag beträffande möjlig utbyggnad av små vattenkraftverk samt vilka åtgärder som kan visa sig nödvändiga för att uppnå utbyggnads målet.

Motionerna

I motion Jo29 (mp) anförs att "statens energiverk inte skall lägga sig i det regionala och lokala naturvårdsarbetet i syfte att öka utbyggnaden". Det är oacceptabelt att ett statligt verk går in för att bygga vattenkraft i naturreservat (yrkande 7). Enligt yrkande 5 i motionen är energiverkets bedömning av den utbyggnad av vattenkraften som är möjlig när hänsyn tagits till motstående intressen med all sannolikhet för högt tilltagen.

Enligt motion Jo30 (fp) speglar regeringens behandling av frågor rörande minikraftverk och älvutbyggnad "en oengagerad och nonchalant inställning till viktiga miljö- och naturvärden". Motionärerna hänvisar till den under allmänna motionstiden väckta motionen Jo902 (se nedan) och yrkar tillkännagivanden rörande en starkare ställning för miljöintressena vid minikraftutbyggnad och om behovet av en bättre redovisning av motstående intressen vid sådan utbyggnad än den som återfinns i propositionen (yrkandena 1 och 2).

I motion Jo902 (fp) framförs yrkanden om obligatorisk regeringsprövning av projekt i orörda älvar och älvsträckor, samma utredningskrav för mindre och större vattenföretag, miljökonsekvensanalyser och utredningar i vattenmål, ändring av VL:s tillåtlighetsregler, regeringsförbehåll rörande vissa minikraftverk samt en restriktiv tolkning av dispensregeln i 3 kap. 3 §. Motionen utgör en upprepning av yrkanden som behandlades senast hösten 1988 i utskottets betänkande 1988/89:JoU4.

I motion Jo903 (fp) yrkas en översyn av VL med avseende på vattendomstolarnas kompetens i ekologiska frågor. Vidare yrkas att de miljömässiga och ekologiska effekterna av vattenkraftsutbyggnad m.m. utreds på ett grundligare sätt än vad som nu är fallet.

Också i motion Jo33 (c) yrkas en översyn av VL med avseende på miljökompetensen vid vattendomstolarna. Vidare anförs att det bör finnas möjlighet att ompröva vattendomarna för att minska riskerna för översvämningar (yrkande 4).

I motion Jo860 (mp) yrkande 17 hemställs att 3 kap. 4 § VL ändras så att ett vattenföretag inte får tillåtas om de samlade olägenheterna är större än nyttan. Även sådana olägenheter som inte är av ekonomisk natur skall vägas in. Liknande synpunkter anförs i motion Jo29 (mp) yrkande 9.

Utskottets överväganden

I anslutning till motion Jo29 yrkandena 5 och 7 får utskottet framhålla att propositionen i denna del innebär att regeringen för riksdagens information redovisar vissa överväganden om tekniska och juridiska förutsättningar för viss utbyggnad av små vattenkraftverk. Utskottet har inget underlag för att i sak kritisera eller ta avstånd från de slutsatser som görs på grundval av energiverkets planeringsunderlag. Verket har i detta hänseende fullgjort den skyldighet som föreligger enligt gällande myndighetsinstruktion (1983:646) att bl.a. bedriva planerings- och utredningsverksamhet på energiförsörjningens område. I den mån de aktuella projekten kan komma att beröra områden som skyddats enligt naturvårdslagstiftningen får eventuella konflikter givetvis bedömas från fall till fall med utgångspunkt i gällande lagstiftning m.m. Utskottet avstyrker således yrkandena 5 och 7 i motionen.

Utskottet delar regeringens bedömning att gällande vattenlagstiftning och naturresurslagstiftning ger tillräckliga möjligheter att förhindra utbyggnader som påtagligt skadar motstående intressen. Någon ytterligare redovisning utöver den som lämnas i propositionen anser utskottet inte påkallad. På grund härav och då utskottet nyligen behandlat frågor av det slag som tas upp i motionerna Jo30, Jo902 och Jo903 (delvis) avstyrker utskottet dessa motioner. För en närmare redovisning av utskottets ställningstaganden i dessa frågor hänvisas till betänkandet 1988/89:JoU4.

I motionerna Jo33 yrkande 4 och Jo903 delvis berörs frågan om vattendomstolarnas sammansättning med särskilt avseende på domstolarnas kompetens i ekologiska eller miljömässiga frågor. Liknande frågor har nyligen behandlats av justitieutskottet. Enligt justitieutskottets mening har vattendomstolarna och vattenöverdomstolen en sammansättning som är väl ägnad att möjliggöra en allsidig bedömning av den utredning, bl.a. beträffande miljövårdsfrågor, som domstolen har att ta ställning till. Vid den bedömningen har justitieutskottet tagit fasta på dels de i vattenlagen bestämda kraven på den tekniske ledamotens kvalifikationer, dels möjligheten för rätten att besluta om två tekniska ledamöter i samma mål. Härigenom kan i särskilda fall tillgodose ett behov av ett vidare expertkunnande. Det går i sammanhanget heller inte att bortse från rättens möjlighet att förordna en särskild sakkunnig (1988/89:JuU23).

Jordbruksutskottet gör samma bedömning som justitieutskottet och avstyrker de nu aktuella motionerna i motsvarande del.

Med anledning av motion Jo33 yrkande 4 i återstående del om vidgade möjligheter att ompröva vattendomar får utskottet framhålla att de av regeringen framlagda lagförslagen torde kunna tillgodose motionärernas önskemål härom. Dessa förslag redovisas närmare i följande avsnitt. De inne-

bär bl.a. att vattenhushållningen får ändras utan tillståndsprövning i ett nödläge och att villkor i en vattendom när som helst kan omprövas när syftet är att förbättra anläggningens säkerhet.

I anslutning till mp-motionerna om tillståndsprövningen av vattenföretag får utskottet erinra om att bestämmelserna i 3 kap. VL innebär att tillåtligheten först skall prövas med utgångspunkt i allmänna planeringssynpunkter och gällande planer enligt 1 och 2 §§. Även om det inte finns något hinder mot företaget enligt 1 eller 2 § får det inte komma till stånd om någon skada eller olägenhet av större betydelse uppkommer för allmänna intressen (3 §). Vid tillämpningen av denna paragraf beaktas bl.a. sådana intressen som avses i motionerna. Syftet med 4 § är att företaget dessutom skall underkastas en samhällsekonomisk bedömning. Om emellertid hinder mot företaget föreligger enligt 3 § blir en prövning enligt 4 § över huvud taget inte aktuell. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionerna Jo29 yrkande 9 och Jo860 yrkande 17.

I propositionen föreslagna ändringar i VL m.fl. lagar

Propositionen

Regeringens förslag innebär sammanfattningsvis följande. Ett beslut eller en dom som innebär att tillstånd lämnas till ett vattenföretag skall innehålla bestämmelser om vattenföretagets säkerhet. Frågan om skadeersättning till följd av särskilda vattenhushållningsbestämmelser får under vissa villkor skjutas upp. Anspråk på ersättning för sådana skador skall prövas i den ordning som gäller för oförutsedda skador.

I lagen införs vidare en bestämmelse om befrielse i nödlägen från tillståndsplikten angående ändrad vattenhushållning. Ansökan om godkännande av åtgärderna skall dock göras snarast möjligt. Detta medför ändringar i straffbestämmelserna.

I VL införs ett undantag från huvudregeln att omprövning av villkoren för ett tillstånd får ske först efter utgången av viss tidsfrist. Undantaget innebär att villkoren när som helst kan omprövas på ansökan av kammarkollegiet, om syftet är att förbättra anläggningens säkerhet. Skador som drabbar tillståndshavaren i anledning av sådan omprövning ersätts inte. Rätten till ersättning för förlorad andelskraft och ersättningskraft begränsas. Tillståndshavaren skall svara för tredje mans kostnader i en rättegång eller vid en förrättning.

Instansordningen ändras i fråga om överklagande av ärenden angående skyddsområde och skyddsföreskrifter för yt- och grundvattentillgångar. Länsstyrelsens beslut får överklagas till kammarrätten i stället för hos regeringen.

I plan- och bygglagen införs en bestämmelse som innebär att risken för översvämning skall beaktas av kommunerna vid lokalisering av bebyggelse.

Utskottet tillstyrker förslaget till ändringar i vattenlagen och plan- och bygglagen m.fl. lagar. Den del av förslaget som avser bl.a. möjlighet till omprövning av villkor för att förbättra säkerheten vid en anläggning får — som

Vissa vattenrättsliga frågor i övrigt

Motionerna

I detta avsnitt behandlas motioner om bl.a. fiskevårdsintressets ställning i vattenmål, prövningen av grundvattentäkter, länsstyrelsens tillsynsansvar enligt VL samt beskattningen av minikraftverk.

I motion Jo435 (mp) yrkande 1 anförs att fiskevårdsintressena bör ges starkare ställning i vattenmål.

I motion Jo508 (fp) anförs att saltvatteninträngning i kustkommunernas grundvatten blivit ett allt större problem. Motionärerna hänvisar till en rapport i ämnet som upprättats av tekniska högskolan och till vissa andra undersökningar. Trots att -- enligt rapporten -- flera lagar har anknytning till frågeställningen finns det knappast någon bestämmelse som direkt kan tillämpas för att reglera grundvattenintag i syfte att förhindra saltvatteninträngning i grundvattnet. En översyn av gällande lagstiftning bör enligt motionen göras.

Samma problem tas upp i vpk-motionen Jo906. Denna motion utmynnar i ett förslag att grundvattentäkt generellt blir tillståndspliktig enligt VL.

I motion Jo904 (s) yrkas att länsstyrelsernas tillsynsansvar enligt VL endast skall avse tillståndsprövade anläggningar. Som motivering anförs främst att länsstyrelsernas arbete med bl.a. mindre företag blivit långt mer omfattande än vad som förutsågs i förarbetena till den nya lagen. Vidare yrkas att en tillsynsavgift tas ut för tillsynen enligt VL efter mönster av vissa andra lagar, t.ex. miljöskyddslagen.

I motion Jo905 (c, fp, vpk) yrkas att vattenlagens ersättningsregler ändras så att även ersättning för s.k. ideell skada utgår. Motionen tar närmast sikte på det rekreationsintresse som fisket representerar.

I motion Jo32 (c) yrkande 2 hemställs att skattefrihet medges för de första 500 000 kWh elektricitet som produceras i små vattenkraftverk med en effekt understigande 1 500 kW.

Utskottets överväganden

Utskottet erinrar om att VL innehåller ett flertal bestämmelser som reglerar hänsynstagandet till fiskevårdsintressena. Motion Jo435 innehåller i denna del endast ett allmänt formulerat uttalande att fiskevårdsintresset måste ges en starkare ställning gentemot exploateringsintressen. Om ett riksdagsuttalande i enlighet med motionen skall ge avsedd effekt bör dessutom preciseras vilka ändringar i vattenlagens bestämmelser om avvägningen mellan olika motstående intressen som skulle vara motiverade. Motionen ger inte utskottet någon vägledning för en bedömning av i vilka avseenden fiskevårdsintresset bör stärkas eller vilka författningsändringar som skulle vara påkallade. Utskottet avstyrker därför yrkande 1 i motionen.

Frågan om ersättning för s.k. ideell skada har relativt nyligen behandlats

av utskottet. Med hänvisning till detta ställningstagande, som redovisas i betänkandet 1988/89:JoU4, avstyrker utskottet motion Jo905.

1988/89:JoU22

Frågan om saltvatteninträngning i grundvattnet har, som framgår av motion Jo508, varit föremål för vissa utredningar där såväl tekniska som juridiska frågor behandlats. Utskottet delar motionärernas synpunkter så till vida att det är fråga om allvarliga problem både från vattenförsörjningssynpunkt och allmänt ekologiska synpunkter. I kust- och skärgårdsområden finns det en risk för att saltvatteninträngningen ökar i takt med att uttaget av grundvatten från enskilda vattentäkter — både befintliga och nytilkommande — successivt ökar. När saltvatteninträngningen nått en viss nivå blir de ekologiska skadorna sannolikt bestående och oåterkalleliga. Det är givetvis angeläget att dessa problem blir föremål för fortsatt uppmärksamhet från berörda myndigheters och forskningsorgans sida. Vad beträffar behovet av lagöversyn är utskottet inte berett att helt instämma med motionärerna. Problemen med saltvatteninträngning bör i första hand ses som en planeringsfråga och bör kunna förebyggas genom t.ex. tillämpning av bestämmelserna i PBL om lokalisering av ny bebyggelse med hänsyn till vattenförsörjningen. Utskottet utgår från att vid behov även bestämmelserna i VL om vattenskyddsområde kan tillämpas i de situationer som avses i motionen. Denna bör således inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

Motion Jo906 berör delvis samma frågor som motion Jo508 men utmynnar i ett yrkande om att all grundvattentäkt skall tillståndsprövas. Utskottet hänvisar till vad som anförts ovan om problemen med saltvatteninträngning i grundvattnet. Enligt utskottets mening skulle det innebära en alltför omfattande och kostsam byråkrati om all grundvattentäkt, dvs. även husbehovstäkt, skulle tillståndsprövas enligt VL. Motionen avstyrks.

Enligt utskottets mening är det av flera skäl inte lämpligt att inskränka länsstyrelsernas tillsynsansvar enligt VL till enbart tillståndsprövade anläggningar. En sådan ordning skulle få icke önskvärda konsekvenser när det gäller möjligheterna att ingripa mot och kontrollera vattenföretag som i något avseende drivs på ett otillåtet sätt. Utskottet har inte heller funnit anledning att nu föreslå någon tillsynsavgift för tillsyn enligt VL. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion Jo904.

Utskottet utgår från att motionärerna i motion Jo32 äsyftar bestämmelserna i lagen (1957:262) om allmän energiskatt (omtryckt 1984:994). Denna lag tillhör skatteutskottets beredningsområde och berörs över huvud taget inte i den nu aktuella propositionen. Utskottet saknar anledning att i detta sammanhang gå in på frågor om beskattningen av elektrisk kraft. Det kan tilläggas att skatteutskottet nyligen behandlat motioner om energibeskattningen och därvid avstyrkt motioner om ändringar i denna beskattning (1988/89:SkU35). Med det anförda avstyrker jordbruksutskottet motion Jo32 yrkande 2.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *fond för ersättning vid översvämningsskador* att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo901,
2. beträffande *sambandet mellan vissa skogsbruksmetoder och översvämningar*

- att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo29 yrkande 1,
 3. beträffande *begränsning av kalavverkning och skogsdikning*
 att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo29 yrkande 2,
 4. beträffande *en professur i skogshydrologi*
 att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo29 yrkande 4,
 5. beträffande *miljökonsekvensbeskrivningar av vissa skogsbruksmetoder m.m.*
 att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo33 yrkande 3,
 6. beträffande *anslag till åtgärder mot översvämningar*
 att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo33 yrkande 1,
 7. beträffande *ett program för prioriterade insatser*
 att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo33 yrkande 2,
 8. beträffande *inrättande av älvcentraler*
 att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo29 yrkande 3,
 9. beträffande *uttalande om statens energiverks bedömning*
 att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo29 yrkande 5,
 10. beträffande *uttalande om vattenkraftsutbyggnad i naturreservat m.m.*
 att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo29 yrkande 7,
 11. beträffande *förstärkning av miljöintressena*
 att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo30 yrkande 1,
 12. beträffande *bättre redovisning av motstående intressen*
 att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo30 yrkande 2,
 13. beträffande *regeringsprövning av undantagna älvar och älvsträckor*
 att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo902 yrkande 1,
 14. beträffande *utredning av mindre vattenkraftsprojekt*
 att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo902 yrkande 2,
 15. beträffande *miljökonsekvensanalyser i vattenmål m.m.*
 att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Jo902 yrkande 3 och 1988/89:Jo903 i motsvarande del,
 16. beträffande *vattenlagens tillåtlighetsregler*
 att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo902 yrkande 4,
 17. beträffande *regeringsprövning av vissa företag*
 att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo902 yrkande 5,
 18. beträffande *dispensregeln i 3 kap. 3 § vattenlagen*
 att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo902 yrkande 6,
 19. beträffande *handläggningen av vattenmål med hänsyn till naturvårdsintresset*
 att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo903 i motsvarande del,
 20. beträffande *vattendomstolarnas sammansättning*
 att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Jo903 i återstående del och 1988/89:Jo33 yrkande 4 i motsvarande del,
 21. beträffande den *samhällsekonomiska tillåtlighetsprövningen i 3 kap. 4 § vattenlagen*
 att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Jo29 yrkande 9 och 1988/89:Jo860 yrkande 17,
 22. att riksdagen lämnar utan erinran vad som i propositionen

anförts om dammsäkerhet, översvämningar, beredskapsplanering, forskning och små vattenkraftverk i de delar som ej berörs av utskottets hemställan ovan,

23. beträffande *lagförslagen i propositionen*

att riksdagen dels antar de i propositionen framlagda förslagen till lag om ändring i vattenlagen (1983:291), lag om ändring i lagen (1983:292) om införande av vattenlagen (1983:291) och lag om ändring i plan- och bygglagen (1987:10), dels lämnar utan vidare åtgärd motion 1988/89:Jo33 yrkande 4 i återstående del,

24. beträffande *fiskevårdsintressets ställning i vattenmål*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo435 yrkande 1,

25. beträffande *ersättning för ideell skada*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo905,

26. beträffande *salvatteninträngning i grundvattnet*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo508,

27. beträffande *tillståndsplikt för grundvattentäkt*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo906,

28. beträffande *inskränkning av länsstyrelsens tillsynsansvar m.m.*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo904,

29. beträffande *energibeskattningen*

att riksdagen avslår motion 1988/89:Jo32 yrkande 2.

Stockholm den 2 maj 1989

På jordbruksutskottets vägnar

Karl Erik Olsson

Närvarande: Karl Erik Olsson (c), Hans Gustafsson (s), Håkan Strömberg (s), Martin Segerstedt (s), Jens Eriksson (m), Jan Fransson (s), Margareta Winberg (s), Åke Selberg (s), Ingvar Eriksson (m), Bengt Rosén (fp), Lennart Brunander (c), Annika Åhnberg (vpk), Åsa Domeij (mp), Kaj Larsson (s), Ove Karlsson (s), Carl G Nilsson (m) och Håkan Holmberg (fp).

1. Sambandet mellan vissa skogsbruksmetoder och översvämningar m.m. (mom. 2—4)

Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 6 börjar med "Som anförts" och på s. 7 slutar med "vissa skogsbruksmetoder" bort ha följande lydelse:

Utskottet instämmer i vad som anförts i mp-motionen Jo29 om sambandet mellan vissa skogsbruksmetoder och översvämningar. De i motionen angivna metoderna ökar vattenavrinningen från skogsmarken, vilket i sin tur sannolikt påverkar vattenflödet i vattendragen och förstärker problemen med översvämningar. På grund härav och då kalavverkning och skogsdikning dessutom är negativa från naturvårdssynpunkt m.m. bör angivna metoder begränsas på det sätt som anges i motionen. I detta sammanhang vill utskottet även understryka behovet av ytterligare kunskaper om vattnets rörelse i skogsmark. För att säkra kompetensen inom landet i detta ämne och utveckla forskningen föreslår utskottet att en professur i skogshydrologi inrättas med anknytning till Sveriges lantbruksuniversitet. Vad utskottet anfört med anledning av yrkandena 1, 2 och 4 i motionen bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 2—4 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *sambandet mellan vissa skogsbruksmetoder och översvämningar*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo29 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

3. beträffande *begränsning av kalavverkning och skogsdikning*
att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo29 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

4. beträffande *en professur i skogshydrologi*
att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo29 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

2. Anslag till åtgärder mot översvämningar m.m. (mom. 6 och 7)

Karl Erik Olsson och Lennart Brunander (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 7 som börjar med "Som framgår" och slutar med "prioriterade insatser" bort ha följande lydelse:

Förslag om att avsätta medel för förebyggande åtgärder mot översvämningar har framförts bl.a. av dammsäkerhetsutredningen. Utskottet delar den uppfattning som framförs i motion Jo33 att det vore olyckligt om bristen på pengar skulle stoppa nödvändiga åtgärder. Utskottet tillstyrker förslaget att 10 milj. kr. av budgetmedel anslås till förebyggande åtgärder under budgetåret 1989/90. Vidare ansluter sig utskottet till kravet att regering-

en bör utarbeta ett program för prioriterade insatser för de kommande sju åren.

1988/89:JoU22

dels att utskottets hemställan under 6 och 7 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *anslag till åtgärder mot översvämningar*
att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Jo33 yrkande 1 till *översvämningssförebyggande åtgärder* för budgetåret 1989/90 anvisar ett reservationsanslag på 10 000 000 kr.,

7. beträffande *ett program för prioriterade insatser*
att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo33 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. Inrättande av älvcentraler (mom. 8)

Annika Åhnberg (vpk) och Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 7 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "yrkande 3" bort ha följande lydelse:

Som anförs i motion Jo29 finns det ett tillräckligt beslutsunderlag för att nu definitivt ta ställning till SMHI:s och dammsäkerhetsutredningens förslag om inrättande av älvcentraler. Ytterligare utredningar härom, som propositionen syftar till, är inte nödvändiga. Utskottet föreslår att riksdagen med anledning av motionen i denna del uttalar att förslaget om inrättande av älvcentraler bör genomföras utan ytterligare dröjsmål.

dels att utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

8. beträffande *inrättande av älvcentraler*
att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo29 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

4. Uttalande om statens energiverks bedömning m.m. (mom. 9 och 10)

Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 10 börjar med "I anslutning" och slutar med " i motionen " bort ha följande lydelse:

I likhet med vad som anförts i motion Jo29 anser utskottet att den utbyggnadsnivå som redovisas i propositionen sannolikt är för högt räknad med utgångspunkt i de aktuella projektens påverkan på naturvärden och andra motstående intressen. Vidare anser utskottet att statens energiverk inte skall lägga sig i det regionala och lokala naturvårdsarbetet i syfte att öka utbyggnaden. Det är oacceptabelt att ett statligt verk går in för att bygga vattenkraft i naturreservat. Vad utskottet anfört med anledning av motion Jo29 yrkandena 5 och 7 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 9 och 10 bort ha följande lydelse:

9. beträffande *uttalande om statens energiverks bedömning*
att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo29 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo29 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

5. Förstärkning av miljövårdsintressena m.m. (mom. 11 – 19)

Bengt Rosén (fp), Annika Åhnberg (vpk), Åsa Domeij (mp) och Håkan Holmberg (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 10 som börjar med "Utskottet delar" och slutar med "1988/89:JoU4" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill till en början ansluta sig till de kritiska synpunkter på propositionen som framförs i fp-motionen Jo30. Regeringens behandling av frågor som rör älvutbyggnad speglar enligt utskottets mening en oengagerad och nonchalant inställning till viktiga miljö- och naturvärden. Som anförs i motionen finns det vidare en rad exempel på att omfattande skador på natur, fiske och rennärning inte ansetts som tillräckliga skäl att stoppa utbyggnaden av vattenkraften. Utskottet delar därför motionärernas åsikt att miljövårdsintressena bör ges en starkare ställning i mål om anläggning och utbyggnad av minikraftverk. Vidare bör regeringen återkomma till riksdagen med en bättre redovisning av motstående intressen än den som lämnas i propositionen.

I anslutning till de fristående motionerna Jo902 och Jo903 delvis hänvisar utskottet i tillämpliga delar till reservationerna 1--3 i utskottets betänkande 1988/89:JoU4. På de skäl som anförs i dessa reservationer ansluter sig utskottet till samtliga yrkanden i de berörda motionerna och föreslår att riksdagen uppdrar åt regeringen att vidta de åtgärder som föranleds av att motionerna tillstyrks.

dels att utskottets hemställan under 11 – 19 bort ha följande lydelse:

11. beträffande *förstärkning av miljövårdsintressena*
att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo30 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

12. beträffande *bättre redovisning av motstående intressen*
att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo30 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

13. beträffande *regeringsprövning av undantagna älvar och älvsträckor*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo902 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

14. beträffande *utredning av mindre vattenkraftsprojekt*
att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo902 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

15. beträffande *miljökonsekvensanalyser i vattenmål m.m.*
att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:Jo902 yrkande 3 och 1988/89:Jo903 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

16. beträffande *vattenlagens tillåtlighetsregler*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo902 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

17. beträffande *regeringsprövning av vissa företag*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo902 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

18. beträffande *dispensregeln i 3 kap. 3 § vattenlagen*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo902 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

19. beträffande *handläggningen av vattenmål med hänsyn till naturvårdsintresset*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo903 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

6. Vattendomstolarnas sammansättning (mom. 20)

Karl Erik Olsson (c), Bengt Rosén (fp), Lennart Brunander (c), Annika Åhnberg (vpk), Åsa Domeij (mp) och Håkan Holmberg (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 10 som börjar med "I motionerna" och slutar med "motsvarande del" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att vattendomstolarnas kompetens i ekologiska och miljömässiga frågor bör förstärkas. Det kan t.ex. ske genom att det till domstolarna knyts en fast befattning som teknisk ledamot med särskild kompetens i de angivna frågorna. Vad utskottet anfört med anledning av motionerna Jo903 delvis och Jo33 yrkande 4 delvis bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 20 bort ha följande lydelse:

20. beträffande *vattendomstolarnas sammansättning*

att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:Jo903 i återstående del och 1988/89:Jo33 yrkande 4 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

7. Den samhällsekonomiska tillåtlighetsprövningen enligt 3 kap. 4 § vattenlagen (mom. 21)

Annika Åhnberg (vpk) och Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 11 som börjar med "I anslutning" och slutar med "yrkande 17" bort ha följande lydelse:

Som motionärerna anfört finns det exempel på att allmänna intressen såsom t.ex. miljöintressen inte i tillräcklig utsträckning beaktats i tillåtlighetsprövningen enligt 3 kap. VL. På grund härav bör även 3 kap. 4 § innehålla bestämmelser om att värden som ej kan mätas i pengar skall beaktas i tillåtlighetsprövningen. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag till lagändring i enlighet med synpunkterna i motionerna Jo29 och Jo860 i motsvarande del.

dels att utskottets hemställan under 21 bort ha följande lydelse:

21. beträffande *den samhällsekonomiska tillåtlighetsprövningen enligt 3 kap. 4 § vattenlagen*
att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:Jo29 yrkande 9 och 1988/89:Jo860 yrkande 17 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

1988/89:JoU22

8. Fiskevårdsintressets ställning i vattenmål (mom. 24)

Åsa Domeij (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 12 som börjar med "Utskottet erinrar" och slutar med "i motionen " bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att fiskevårdsintressena bör ges en starkare ställning gentemot exploateringsintressena. Detta bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 24 bort ha följande lydelse:

24. beträffande *fiskevårdsintressets ställning i vattenmål*
att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo435 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

9. Ersättning för ideell skada (mom. 25)

Annika Åhnberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 12 som börjar med "Frågan om" och på s. 13 slutar med "Jo905" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas syn på värdet av fiskeupplevelsen som sådan. Nuvarande ersättningsregler innebär att den ersättning som utgår för att kompensera oundvikliga skador på fisket blir alltför låg och att de fiskevårdsåtgärder som kan utföras som compensation blir alltför ringa. Utskottet anser därför att vattenlagens regler bör ändras så att även s.k. ideell skada kan ersättas. Vad utskottet anfört med anledning av motion Jo905 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 25 bort ha följande lydelse:

25. beträffande *ersättning för ideell skada*
att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo905 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

10. Saltvatteninträngning i grundvattnet (mom. 26)

Karl Erik Olsson (c), Bengt Rosén (fp), Lennart Brunander (c), Annika Åhnberg (vpk), Åsa Domeij (mp) och Håkan Holmberg (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 13 som börjar med "Frågan om" och slutar med "riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

Frågan om — — — (= utskottet) — — — och oåterkalleliga. Enligt utskottets mening måste även samhället ta ett ansvar för dessa allvarliga miljö- och vattenförsörjningsproblem. Som anförs i motion Jo508 finns det ingen lagbestämmelse som direkt kan tillämpas för att reglera grundvattenuttag i

syfte att förhindra saltvatteninträngning. En översyn av lagstiftningen framstår således som i hög grad påkallad. Vad utskottet anfört med anledning av motion Jo508 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 26 bort ha följande lydelse:

26. beträffande *saltvatteninträngning i grundvattnet*
att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo508 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

11. Tillståndsplikt för grundvattentäkt (mom. 27)

Annika Åhnberg (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 13 som börjar med "Motion Jo906" och slutar med "Motionen avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet har ovan redogjort för de allvarliga problem som är förknippade med saltvatteninträngning i grundvattnet. I den översyn av gällande lagstiftning som förordats bör särskilt uppmärksammas behovet av en tillståndsplikt enligt vattenlagen för husbehovstäkt av grundvatten. Vad utskottet anfört med anledning av motion Jo906 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 27 bort ha följande lydelse:

27. beträffande *tillståndsplikt för grundvattentäkt*
att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo906 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

12. Energibeskattningen (mom. 29)

Karl Erik Olsson och Lennart Brunander (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 13 som börjar med "Utskottet utgår" och slutar med "yrkande 2" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser, i likhet med vad som anförts i motion Jo32, att de första 500 000 kWh el som produceras i vattenkraftverk med en effekt understigande 1 500 kW skall skattebefrias. Det innebär att 2 § lagen (1957:262) om allmän energiskatt måste ändras. Eftersom denna lag tillhör skatteutskottets beredningsområde är jordbruksutskottet för sin del inte berett att tillstyrka motionens yrkande 2 som till ordalydelsen innebär att riksdagen nu skall besluta om en sådan lagändring. Däremot föreslår utskottet att regeringen till riksdagen återkommer med förslag om sådan ändring av energibeskattningen som avses i motionen.

dels att utskottets hemställan under 29 bort ha följande lydelse:

29. beträffande *energibeskattningen*
att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Jo32 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

1. Miljökonsekvensbeskrivningar av vissa skogsbruksmetoder (mom. 5)

Karl Erik Olsson (c), Bengt Rosén (fp), Lennart Brunander (c), Åsa Domeij (fp) och Håkan Holmberg (fp) anför:

Denna fråga behandlades nyligen i samband med skogspolitiken (1988/89:JoU16). I anslutning till det betänkandet har vi en reservation om detta. Vi anser det inte meningsfullt att nu upprepa denna reservation. Vår uppfattning är dock densamma.

2. Anslag till åtgärder mot översvämningar (mom. 6)

Åsa Domeij (mp) anför:

Anslaget till hydrologiska undersökningar m.m. bör höjas väsentligt. Kunskapen om hur vatten rör sig, främst i skogsmark, och hur näringsämnen, utlakade giftiga metallföreningar och miljögifter följer med vattnet är mycket begränsad. Ändå är dessa processer centrala för miljöproblematik som bl.a. försurning och övergödning av hav.

Miljöpartiet de gröna har i trafikutskottets betänkande 1988/89:TU8 reserverat sig för att SMHI skall få ytterligare 10 milj. kr. till denna typ av undersökningar. Pengarna bör även kunna användas till uppbyggande av s.k. älvcentraler. Älvcentraler avses förläggas till vissa större vattendrag där problemen med översvämningar är påtagliga eller där vattenregleringen ställer särskilt stora krav.

1 Förslag till

Lag om ändring i vattenlagen (1983:291)

Härigenom föreskrivs i fråga om vattenlagen (1983:291)

dels att 4 kap. 4 §, 9 kap. 12 och 19 §§, 12 kap. 31 §, 13 kap. 13 och 47 §§, 15 kap. 1, 3 och 17 §§, 19 kap. 3 §, 20 kap. 1 och 8 §§, 21 kap. 1 § och 22 kap. 6 § skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas två nya paragrafer, 12 kap. 33 a § och 13 kap. 49 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

4 §

Om det till följd av en skada eller för att förebygga en skada är nödvändigt att tillståndspliktiga ändrings- eller lagningsarbeten utförs utan dröjsmål, får arbetena utföras utan föregående tillstånd. Ansökan om godkännande av arbetena skall dock göras snarast möjligt.

Om det för att avvärja fara för liv eller hälsa, rädda värdefull egendom eller av annan sådan orsak är nödvändigt att åtgärder vidtas som strider mot meddelade bestämmelser om innehållande och tappning av vatten, får åtgärderna vidtas utan föregående tillstånd. Ansökan om godkännande av åtgärderna skall dock göras snarast möjligt.

9 kap.

12 §

Medför omprövning enligt 15 kap. 3, 4, 9 eller 11 § förlust av vatten eller fallhöjd eller inskränkning i rätten att reglera vattnets avrinning för tillståndshavare som omfattas av omprövningen utgår ersättning för förlusten eller inskränkningen, om annat inte följer av 14 §.

Medför omprövning enligt 15 kap. 3, 4, 9 eller 11 § förlust av vatten eller fallhöjd eller inskränkning i rätten att reglera vattnets avrinning för tillståndshavare som omfattas av omprövningen utgår ersättning för förlusten eller inskränkningen, om annat inte följer av 14 §. *Ersättning utgår inte till den del förlusten eller inskränkningen är att hänföra till förbättring av en vattenanläggnings säkerhet.*

Medför omprövning enligt denna lag skada för annan än tillståndshavare som omfattas av omprövningen utgår ersättning härför. För mottagare av andelskraft gäller dock viss begränsning enligt 19 §.

Beträffande ersättning enligt första eller andra stycket äger 1–10 §§ motsvarande tillämpning.

19 §

Om den kraftmängd som utgår såsom andelskraft minskas i fall

Om den kraftmängd som utgår såsom andelskraft minskas i fall

som avses i 14 eller 15 § är mottagaren av andelskraften skyldig att utan ersättning tåla denna minskning i samma mån som innehavaren av det kraftverk varifrån andelskraften tillhandahålls.

som avses i 14 eller 15 § *eller till följd av omprövning för att förbättra en vattenanläggnings säkerhet*, är mottagaren av andelskraften skyldig att utan ersättning tåla denna minskning i samma mån som innehavaren av det kraftverk varifrån andelskraften tillhandahålls.

12 kap.

31 §

Om det inte föreligger något hinder mot företaget, skall förrättningsmannen meddela tillståndsbeslut.

Tillståndsbeslutet skall i behövlig utsträckning innehålla bestämmelser om

1. företagets ändamål, läge, omfattning och tekniska utformning,

2. vilka som skall delta i företaget och varje deltagares andelstal i fråga om kostnaderna för utförande och drift av företaget,

3. de områden som får tas i anspråk och de särskilda tvångsrätter i övrigt som medges för företaget,

4. utförande och underhåll av företaget,

5. tillsyn, besiktning och kontroll,

6. skyldighet att betala ersättning eller att utföra skadeförebyggande åtgärder samt hur betalningen skall ske,

7. villkor i övrigt för att tillgodose allmän och enskild rätt,

8. förrättningskostnaderna och hur de skall fördelas,

9. tid inom vilken anspråk i anledning av oförutsedda skador får framställas,

10. tid efter vars utgång omprövning enligt 15 kap. 3 och 14 §§ eller 15 § andra stycket får ske.

Avser tillståndet arbeten för företaget, skall i tillståndsbeslutet anges den tid inom vilken arbetena skall vara utförda (arbetstid).

Tillståndsbeslutet skall i behövlig utsträckning innehålla bestämmelser om

1. företagets ändamål, läge, omfattning, *säkerhet* och tekniska utformning *i övrigt*,

2. vilka som skall delta i företaget och varje deltagares andelstal i fråga om kostnaderna för utförande och drift av företaget,

3. de områden som får tas i anspråk och de särskilda tvångsrätter i övrigt som medges för företaget,

4. utförande och underhåll av företaget,

5. tillsyn, besiktning och kontroll,

6. skyldighet att betala ersättning eller att utföra skadeförebyggande åtgärder samt hur betalningen skall ske,

7. villkor i övrigt för att tillgodose allmän och enskild rätt,

8. förrättningskostnaderna och hur de skall fördelas,

9. tid inom vilken anspråk i anledning av oförutsedda skador får framställas,

10. tid efter vars utgång omprövning enligt 15 kap. 3 och 14 §§ eller 15 § andra stycket får ske.

33 a §

Fastställs bestämmelser om innehållande och tappning av vatten för att under osedvanliga förhållanden tillgodose säkerheten hos en vatten-

anläggning och kan de skador som följer om bestämmelserna utnyttjas inte lämpligen uppskattas på förhand, får förrättningsmannen skjuta upp frågan om ersättning.

Anspråk på grund av skada som avses i första stycket prövas på det sätt som föreskrivs i 15 kap. 17§.

13 kap.

13§

Ansökningsmål är mål om

1. bestämmande enligt 2 kap. 8§ andra stycket av ersättning för rätten att ta i anspråk ett strömfall,

2. tillstånd enligt 4 kap. 1§ till utförande av andra vattenföretag än markavvattningsföretag,

3. godkännande enligt 4 kap. 4§ av ett utfört ändrings- eller lagningsarbete som inte avser ett markavvattningsföretag,

4. prövning enligt 4 kap. 5§ av lagligheten av ett utfört vattenföretag som inte är ett markavvattningsföretag,

5. inrättande enligt 6 kap. 3§ av en gemensam anläggning för bevattning, sedan en samfällighet enligt 6 kap. har bildats,

6. överflyttning enligt 9 kap. 18§ första stycket av rätten till andelskraft,

7. tillstånd enligt 14 kap. 1§ till utrivning av en vattenanläggning eller prövning enligt 14 kap. 5§ under vilka villkor en anläggning för bortledande av grundvatten får tas ur bruk,

8. tillstånd enligt 14 kap. 3§ första stycket att bortskaffa flottledsanläggningar eller rätt att, utan samband med bortskaffning, överta flottledsanläggningar enligt fjärde stycket nämnda paragraf,

9. förlängning enligt 15 kap. 2§ andra stycket av arbetstiden,

10. omprövning enligt 15 kap. 3, 4, 8, 9, 11 och 12§§,

Ansökningsmål är mål om

1. bestämmande enligt 2 kap. 8§ andra stycket av ersättning för rätten att ta i anspråk ett strömfall,

2. tillstånd enligt 4 kap. 1§ till utförande av andra vattenföretag än markavvattningsföretag,

3. godkännande enligt 4 kap. 4§ av ett utfört ändrings- eller lagningsarbete eller av åtgärder som strider mot meddelade bestämmelser om innehållande och tappning av vatten, om arbetet eller åtgärderna inte avser ett markavvattningsföretag,

4. prövning enligt 4 kap. 5§ av lagligheten av ett utfört vattenföretag som inte är ett markavvattningsföretag,

5. inrättande enligt 6 kap. 3§ av en gemensam anläggning för bevattning, sedan en samfällighet enligt 6 kap. har bildats,

6. överflyttning enligt 9 kap. 18§ första stycket av rätten till andelskraft,

7. tillstånd enligt 14 kap. 1§ till utrivning av en vattenanläggning eller prövning enligt 14 kap. 5§ under vilka villkor en anläggning för bortledande av grundvatten får tas ur bruk,

8. tillstånd enligt 14 kap. 3§ första stycket att bortskaffa flottledsanläggningar eller rätt att, utan samband med bortskaffning, överta flottledsanläggningar enligt fjärde stycket nämnda paragraf,

9. förlängning enligt 15 kap. 2§ andra stycket av arbetstiden,

10. omprövning enligt 15 kap. 3, 4, 8, 9, 11 och 12§§,

11. förverkande enligt 15 kap. 5 §.

12. omprövning, utan samband med pågående ansökningsmål eller förrättning, enligt 15 kap. 15 § första stycket eller omprövning enligt 15 kap. 15 § andra stycket.

13. fastställelse enligt 15 kap. 16 § av en överenskommelse.

Berör ett ansökningsmål uteslutande en viss eller vissa sakägare och kan målet avgöras med bindande verkan endast mot dessa, får vattendomstolen, om sökanden medger det, förordna att målet skall behandlas enligt vad som gäller för stämningsmål.

47 §

En dom som innebär att tillstånd lämnas till vattenföretag eller andra åtgärder enligt denna lag skall i förekommande fall innehålla bestämmelser om

1. företagets ändamål, läge, omfattning och tekniska utformning.

2. de områden som får tas i anspråk för företaget och de särskilda tvångsrätter i övrigt som medges sökanden,

3. tillsyn, besiktning och kontroll,

4. strömfallsfastighet,

5. vilka som skall delta i en vattenreglerings- eller bevattningssamfällighet samt varje deltagares andelstal i fråga om kostnaderna för företaget,

6. skyldighet att betala ersättning eller att utföra skadeförebyggande åtgärder samt hur betalningen skall ske,

7. villkor beträffande tillhandahållande av andelskraft och om kostnadsbidrag härför,

8. skyldighet att betala avgifter,

9. villkor i övrigt för att tillgodose allmänna och enskilda intressen,

10. tid inom vilken anspråk i anledning av oförutsedda skador får framställas,

11. tid efter vars utgång omprövning enligt 15 kap. 3 § eller 15 § andra stycket får ske,

12. den förlust av vatten eller annat som tillståndshavare enligt 9

11. förverkande enligt 15 kap. 5 §.

12. omprövning, utan samband med pågående ansökningsmål eller förrättning, enligt 15 kap. 15 § första stycket eller omprövning enligt 15 kap. 15 § andra stycket,

13. fastställelse enligt 15 kap. 16 § av en överenskommelse.

En dom som innebär att tillstånd lämnas till vattenföretag eller andra åtgärder enligt denna lag skall i förekommande fall innehålla bestämmelser om

1. företagets ändamål, läge, omfattning, *säkerhet* och tekniska utformning i *övrigt*,

2. de områden som får tas i anspråk för företaget och de särskilda tvångsrätter i övrigt som medges sökanden,

3. tillsyn, besiktning och kontroll,

4. strömfallsfastighet,

5. vilka som skall delta i en vattenreglerings- eller bevattningssamfällighet samt varje deltagares andelstal i fråga om kostnaderna för företaget,

6. skyldighet att betala ersättning eller att utföra skadeförebyggande åtgärder samt hur betalningen skall ske,

7. villkor beträffande tillhandahållande av andelskraft och om kostnadsbidrag härför,

8. skyldighet att betala avgifter,

9. villkor i övrigt för att tillgodose allmänna och enskilda intressen,

10. tid inom vilken anspråk i anledning av oförutsedda skador får framställas,

11. tid efter vars utgång omprövning enligt 15 kap. 3 § eller 15 § andra stycket får ske,

12. den förlust av vatten eller annat som tillståndshavare enligt 9

kap. 14 och 15 §§ är skyldig att underkasta sig utan ersättning.

13. rättegångskostnader.

Avser tillståndet arbeten för företaget, skall i domen anges den tid inom vilken arbetena skall vara utförda (arbetstid).

kap. 14 och 15 §§ är skyldig att underkasta sig utan ersättning.

13. rättegångskostnader.

49 a §

Fastställs bestämmelser om innehållande och tappning av vatten för att under osedvanliga förhållanden tillgodose säkerheten hos en vattenanläggning och kan de skador som följer om bestämmelserna utnyttjas inte lämpligen uppskattas på förhand, får vattendomstolen skjuta upp frågan om ersättning.

Anspråk på grund av skada som avses i första stycket prövas på det sätt som föreskrivs i 15 kap. 17 §.

15 kap.

1 §

Om en dom som har meddelats i ett ansökningsmål enligt 13 kap. 13 § första stycket avser tillstånd till ett vattenföretag eller till någon annan åtgärd enligt denna lag och domen har vunnit laga kraft, gäller tillståndet mot alla, såvitt avser frågor som enligt denna lag är att bedöma i sådant mål. Avser tillståndet utförandet av en anläggning, innefattar det rätt att bibehålla anläggningen. Med stöd av 2 kap. 9 § eller bestämmelser i detta kapitel kan dock ett tillstånd begränsas eller förenas med ändrade eller nya villkor eller förklaras förverkat.

Med tillstånd avses i detta kapitel även godkännande av arbeten enligt 4 kap. 4 § och lagligförklaring enligt 4 kap. 5 §.

Med tillstånd avses i detta kapitel även godkännande av arbeten eller åtgärder enligt 4 kap. 4 § och lagligförklaring enligt 4 kap. 5 §.

3 §

För att tillgodose allmänna intressen får vattendomstolen företa omprövning av villkoren för ett tillstånd och därvid föreskriva ändrade eller nya villkor. Omprövningen får inte ske förrän efter utgången av en tid som domstolen bestämmer vid meddelandet av tillståndet, minst tio år och högst trettio år från det tillståndsdomen vinner laga kraft. Omprövning för att tillgodose sådana allmänna intressen som berörs av väsentliga ändringar i vattenförhållandena får dock ske redan före utgången av den bestämda tiden.

För att tillgodose allmänna intressen får vattendomstolen företa omprövning av villkoren för ett tillstånd och därvid föreskriva ändrade eller nya villkor. Omprövningen får inte ske förrän efter utgången av en tid som domstolen bestämmer vid meddelandet av tillståndet, minst tio år och högst trettio år från det tillståndsdomen vinner laga kraft. Omprövning för att *förbättra en vattenanläggnings säkerhet eller för att tillgodose sådana allmänna intressen som berörs av väsentliga ändringar i vattenförhållandena* får dock ske redan före utgången av den bestämda tiden.

Vattendomstolen skall i omprövningsdomen bestämma när de ändrade eller nya villkoren skall börja tillämpas. När omprövning sker efter utgången av den vid meddelandet av tillståndet bestämda tiden, skall också bestämmas efter vilken tid, minst tio och högst trettio år, förnyad omprövning får ske.

17 §

Om ett vattenföretag eller en vattenanläggning, som har utförts i enlighet med ett tillstånd enligt denna lag, medför skador som inte förutsågs av vattendomstolen eller förrättningsmannen när tillståndet meddelades, får den skadelidande framställa anspråk på ersättning enligt 9 kap. 1 – 10 §§.

Om fråga är om betydande skador för enskild eller för något allmänt intresse, får begäras sådana ändringar på företagarens bekostnad av vattenföretaget eller vattenanläggningen som, utan att medföra skador för tredje man eller väsentliga olägenheter för tillståndshavaren, är ägnade att förebygga eller minska framtida skador. I fråga om allmänna intressen förs talan av kammarkollegiet eller kommunen.

Anspråk på grund av oförutsedda skador skall för att få tas upp till prövning anmälas till vattendomstolen inom fem år eller den längre tid, högst tjugo år, som kan ha bestämts i samband med tillståndet. Tiden räknas från utgången av den av domstolen eller förrättningsmannen bestämda arbetstiden.

Anspråk på grund av oförutsedda skador skall för att få tas upp till prövning anmälas till vattendomstolen inom fem år eller den längre tid, högst tjugo år, som kan ha bestämts i samband med tillståndet. Tiden räknas från utgången av den av domstolen eller förrättningsmannen bestämda arbetstiden. *Vid skada som avses i 12 kap. 33 a § eller 13 kap. 49 a § utgår anmälningstiden dock aldrig tidigare än två år från det att skadan uppkom.*

Bestämmelserna i preskriptionslagen (1981:130) gäller inte anspråk enligt denna paragraf.

19 kap.

3 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela sådana föreskrifter om vad allmänheten skall iaktta inom ett vattenskyddsområde som behövs för att tillgodose syftet med området.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, länsstyrelsen får meddela sådana föreskrifter om vad allmänheten skall iaktta inom ett vattenskyddsområde som behövs för att tillgodose syftet med området.

20 kap.

1 §

I ansökningsmål, utom sådana som anges i andra stycket, och i mål som avses i 13 kap. 13 § andra stycket skall sökanden svara för sina egna och motparternas kostnader vid vattendomstolen. I ansökningsmål som innefattar bildande av samfällighet för bevattning eller vattenreglering svarar sökanden inte för kostnader i vattendomstolen som uppkommit för deltagare i samfälligheten.

I mål som gäller omprövning eller förverkande enligt 15 kap. 3–6 eller 12 § skall kammarkollegiet och tillståndshavaren svara för sina kostnader vid vattendomstolen. I mål enligt 15 kap. 3 § skall kammarkollegiet dessutom svara för kostnader vid vattendomstolen som uppkommer för andra motparter än tillståndshavaren. I mål som gäller omprövning enligt 15 kap. 15 § andra stycket av fråga om kretsen av deltagare eller kostnadsfördelningen eller enligt 16 § skall varje part svara för sina kostnader.

I mål som gäller omprövning eller förverkande enligt 15 kap. 3–6 eller 12 § skall kammarkollegiet och tillståndshavaren svara för sina kostnader vid vattendomstolen. I mål enligt 15 kap. 3 § skall kammarkollegiet dessutom svara för kostnader vid vattendomstolen som uppkommer för andra motparter än tillståndshavaren. *Gäller ett mål enligt 15 kap. 3 § omprövning för att förbättra en vattenanläggnings säkerhet skall dock tillståndshavaren i stället för kammarkollegiet svara för senast nämnda kostnader.* I mål som gäller omprövning enligt 15 kap. 15 § andra stycket av fråga om kretsen av deltagare eller kostnadsfördelningen eller enligt 16 § skall varje part svara för sina kostnader.

I sådana överklagade ansökningsmål som avses i första stycket första meningen skall sökanden svara för sina egna kostnader i högre rätt och för de kostnader som där har uppkommit för motparterna genom att sökanden har klagat.

8 §

Till förrättningskostnader hänförs

1. ersättning till förrättningsmän, gode män och sakkunniga,
2. kungörelsekostnader, ersättning till aktförvarare och andra kostnader som är nödvändiga för förrättningen,
3. ersättning för kostnader som avses i 7 § första stycket,
4. ersättning för skador som avses i 12 kap. 24 §,
5. kostnad för förrättning som avses i 12 kap. 28 § första stycket.

Om tillståndsbeslut meddelas, skall förrättningskostnaderna fördelas mellan deltagarna i markavvattningsföretaget efter vad som är skäligt.

Inställs förrättningen, skall sökanden betala de kostnader som har uppkommit, om inte särskilda omständigheter föranleder att betalningsskyldigheten fördelas mellan samtliga sakägare eller vissa av dem. Om den inställda förrättningen har inletts på grund av ett beslut vid en fastighetsreglering, skall dock kostnaderna anses som förrättningskostnader vid fastighetsregleringen.

Om kammarkollegiet begär omprövning av ett markavvattningsföretag, skall *staten* svara för förrättningskostnaderna.

Om kammarkollegiet begär omprövning av ett markavvattningsföretag, skall *kammarkollegiet* svara för förrättningskostnaderna. *När det gäller omprövning i syfte att förbättra en vattenanläggnings säkerhet, skall dock ersättning för kostnader som avses i 7 § första stycket fördelas mellan deltagarna i markavvattningsföretaget efter vad som är skäligt.*

Såsom sökande anses även den som har förenat sig med sökanden om företaget samt den på vilkens begäran företaget har givits en större omfattning än vad sökanden har begärt.

21 kap.

1 §

Till böter eller fängelse i högst två år döms den som *uppsåtligen* eller av oaktsamhet

1. bryter mot 4 kap. 1 § första eller andra stycket eller 4 kap. 4 § *andra meningen*,

2. bryter mot villkor eller föreskrifter som har meddelats i samband med tillstånd till ett vattenföretag enligt denna eller äldre lag eller i samband med godkännande av arbeten enligt 4 kap. 4 §, lagligförklaring enligt 4 kap. 5 § eller prövning enligt 14 kap. 5 § första stycket eller motsvarande äldre bestämmelser eller i samband med prövning enligt 15 kap.,

3. åsidosätter skyldigheten att underhålla en vattenanläggning eller bryter mot 17 kap. 2 §,

4. underlåter att fullgöra vad som åligger honom enligt 18 kap. 2 § första stycket,

5. bryter mot föreskrifter som har meddelats enligt 19 kap. 2 eller 3 §.

I ringa fall döms inte till ansvar.

Till ansvar enligt första stycket döms inte om ansvar för gärningen kan ådömas enligt brottsbalken.

I lagen (1950:596) om rätt till fiske finns bestämmelser om straff och andra påföljder för den som överträder fiskeförbud som har meddelats enligt denna eller äldre lag.

Till böter eller fängelse i högst två år döms den som *med uppsåt* eller av oaktsamhet

1. bryter mot 4 kap. 1 § första eller andra stycket eller 4 kap. 4 § *första stycket andra meningen eller andra stycket andra meningen*,

2. bryter mot villkor eller föreskrifter som har meddelats i samband med tillstånd till ett vattenföretag enligt denna eller äldre lag eller i samband med godkännande av arbeten *eller åtgärder* enligt 4 kap. 4 §, lagligförklaring enligt 4 kap. 5 § eller prövning enligt 14 kap. 5 § första stycket eller motsvarande äldre bestämmelser eller i samband med prövning enligt 15 kap.,

3. åsidosätter skyldigheten att underhålla en vattenanläggning eller bryter mot 17 kap. 2 §,

4. underlåter att fullgöra vad som åligger honom enligt 18 kap. 2 § första stycket,

5. bryter mot föreskrifter som har meddelats enligt 19 kap. 2 eller 3 §.

22 kap.

6 §

Länsstyrelsens beslut enligt denna lag får överklagas hos kammarrätten *genom besvär*, om beslutet avser

1. förordnande av förrättningsman enligt 12 kap.,

2. förordnande om undersökningar som avses i 18 kap. 2 § andra stycket eller av besiktningsman enligt 18 kap. 3 eller 4 §,

3. kostnader som anges i 20 kap. 11 eller 12 §.

Länsstyrelsens beslut enligt denna lag får överklagas hos kammarrätten, om beslutet avser

1. förordnande av förrättningsman enligt 12 kap.,

2. förordnande om undersökningar som avses i 18 kap. 2 § andra stycket eller av besiktningsman enligt 18 kap. 3 eller 4 §,

3. *förordnande om vattenskyddsområde och föreskrifter enligt 19 kap. 2 och 3 §§*,

Nuvarande lydelse

4. prövning av säkerhet enligt 3 § detta kapitel.

5. föreläggande enligt 2 kap. 9 § tredje stycket, 19 kap. 1 § tredje stycket, 21 kap. 3 § eller förbud enligt detta kapitel 4 § första stycket.

I övrigt får länsstyrelsens beslut enligt denna lag *och beslut av annan myndighet än regeringen enligt 19 kap. 3 §* överklagas hos regeringen genom besvär.

Föreslagen lydelse

4. kostnader som anges i 20 kap. 11 eller 12 §.

5. prövning av säkerhet enligt 3 § detta kapitel.

6. föreläggande enligt 2 kap. 9 § tredje stycket, 19 kap. 1 § tredje stycket, 21 kap. 3 § eller förbud enligt detta kapitel 4 § första stycket.

I övrigt får länsstyrelsens beslut enligt denna lag överklagas hos regeringen.

1988/89:JoU22

Bilaga

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989.

Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om överklagande av beslut som har meddelats före ikraftträdandet.

Lag om ändring i lagen (1983:292) om införande av vattenlagen (1983:291)

Bilaga

Härigenom föreskrivs att 11 och 20 §§ lagen (1983:292) om införande av vattenlagen (1983:291) skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

11 §

Medför omprövning enligt 15 kap. 3,4,9 eller 11 § nya vattenlagen av ett tillstånd enligt vattenlagen (1918:523) eller motsvarande äldre bestämmelser skada för tillståndshavaren utgår ersättning till denne, om *annat inte* följer av 12 §.

Medför omprövning enligt 15 kap. 3,4,9 eller 11 § nya vattenlagen av ett tillstånd enligt vattenlagen (1918:523) eller motsvarande äldre bestämmelser skada för tillståndshavaren utgår ersättning till denne, om *inte annat* följer av 12 § *eller fråga är om omprövning för att förbättra en vattenanläggnings säkerhet.*

Medför omprövning enligt nya vattenlagen av tillstånd som avses i första stycket skada för annan än tillståndshavaren utgår ersättning härför. För mottagare av andelskraft eller av ersättning genom överföring av kraft enligt vattenlagen (1918:523) i dess lydelse före den 1 juli 1974 gäller dock viss begränsning enligt 15 §.

Beträffande ersättning enligt första eller andra stycket äger 9 kap. 1-10 §§ och 13 § nya vattenlagen motsvarande tillämpning. Därvid skall vad som sägs om andelskraft tillämpas även på sådan ersättning genom överföring av kraft varom stadgas i andra stycket.

20 §

Omprövning enligt 15 kap. 3 § första stycket första meningen nya vattenlagen i fall som avses i 19 § första och andra styckena denna lag får, om inte annat följer av andra stycket, ske efter utgången av år 1993, dock får omprövning av tillstånd till vattenkraftverk eller vattenreglering för kraftändamål ske tidigast trettio år från den dag då företaget enligt därom meddelad föreskrift skall vara fullbordat eller, om nyprövning enligt 4 kap. vattenlagen (1918:523) ägt rum, tidigast trettio år från den dag då domen om nyprövning vann laga kraft.

Om företaget skulle ha kunnat underkastas nyprövning enligt 4 kap. vattenlagen (1918:523) vid tidpunkt efter den nya vattenlagens ikraftträdande, får omprövning ske så snart den för nyprövning gällande tiden utgått.

Omprövning enligt 15 kap. 3 § första stycket tredje meningen nya vattenlagen får ske endast om ändringen i vattenförhållandena inträtt efter den nya vattenlagens ikraftträdande.

Omprövning enligt 15 kap. 3 § första stycket tredje meningen nya vattenlagen *i annat syfte än att förbättra en vattenanläggnings säkerhet* får ske endast om ändringen i vattenförhållandena inträtt efter den nya vattenlagens ikraftträdande.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989.

Lag om ändring i plan- och bygglagen (1987: 10)

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 3 § plan- och bygglagen (1987: 10) skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

2 kap.

3 §

Bebyggelse skall lokaliseras till mark som är lämpad för ändamålet med hänsyn till

1. de boendes och övrigas hälsa,
2. jord-, berg- och grundvattenförhållandena,
3. möjligheterna att ordna trafik, vattenförsörjning och avlopp samt annan samhällsservice,
4. möjligheterna att förebygga vatten- och luftföroreningar samt bullerstörningar.

Bebyggelse skall lokaliseras till mark som är lämpad för ändamålet med hänsyn till

1. de boendes och övrigas hälsa,
2. jord-, berg- och vattenförhållandena,
3. möjligheterna att ordna trafik, vattenförsörjning och avlopp samt annan samhällsservice,
4. möjligheterna att förebygga vatten- och luftföroreningar samt bullerstörningar.

Bebyggelse och anläggningar som för sin funktion kräver tillförsel av energi skall lokaliseras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till energiförsörjningen och energihushållningen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989.

